

בענין עירוב בצורת הפתח בירושלים

רה"ר, אלל בדאיכא בתוך העיר ששים רבוא אנשים, או שנאים לתוך העיר ששים רבוא, וכמש"כ הבית אפרים צחלה או"ח אולם בירושלים אין לנו זכרים לכל זה, דכבר כתב החזו"ח בסי' ק"ו סק"ו, ו"ל ואלא לנו מזה דבזה"ו כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הם רה"י גמורה מה"ח וכו', [והיינו משום דהרחובות עקומים יש לכל אחד ג' מחילות] וצמחנה צרורה סי' שניה האריך, שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעזרים ולמותרים, ולהאמור ההיתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו עכ"ל, ושמעתי שאחד העיר על החזו"ח שאין ההיתר מרווח, לפי הפוסקים דס"ל להלכה דאחו רבים ומצטלי למחילה, והביאור הלכה בסי' שס"ד כתב שרוב הראשונים מחמירים, היינו דס"ל אחו רבים ומצטלי מחילה, ע"כ.

אכן הדבר פשוט דאין זה טענה כלל, דעי' צריטב"א עירובין דף כ"ב, שכתב ד"ה כאן הודיעך וכו' ו"ל פי' מצואות ירושלים דין רשה"ר יש להם, שהרי אית להו עשה עשר אמות רוחב, והוא דרך לששים רבוא וכו', מ"מ שמעיין אליבא דר' יוחנן דלמחמת דוקא מצילות אה ירושלים מדין רשה"ר, הא לא הכי יש להם דין רשה"ר, ואע"פ שיש שם צמורת ומערב פתחים גמורים, לא משיבא סתימא דאחו רבים ומצטלי מחילה, פי' לא שיצטלו מחילות שלימות של פון זכרום, דהא אמאי, אלל שמפילין מחילות שבמורת ומערב, כיון שבוקעין גבה מדיר דרך הפתחים, וכאלו אין שם פתח, ולא שום גיפופי והיו פרוצין במלואם, ולא יועילו לורת פתחים ולא גפופי, דלא כגי דמורת ומערב שבירושלים כולם היו פרוצים במלואם כפתחיהם עכ"ל, וא"כ צמורת ירושלים כעת הרי צ' המחילות מהרחוב קיימות כמש"כ הריטב"א, וגם המחילה השלישית אינה מפולגת, ושפיר אית לן שלש מחילות, חזו כנתה החזו"ח דאית לן היכר מחזור ומרווח, דבדאי אין לנו רשה"ר דאורייתא, ושפיר מהני עירובין ושיפוי מצואות צלי שום פקפוק וכמש"כ.

נאם ישראל יעקב פישר

מה ששאל מע"כ אי כיוס שנמנאים בירושלים ששים רבוא אנשים, וא"כ אף דמקילין אנחנו כשיטת רש"י דלא הוה משוכה כ"ו, דרוז הפוסקים ס"ל כשיטת רש"י, ומה דברי המשכנות יעקב שכח להיפוך, ומשנה צרורה צביאור הלכה בסי' שס"ד ד"ה אחר, הביא לדברי המשכנות יעקב, ולא ראה דברי הבית אפרים, שהוכיח דלא כן הוא, וכן נקטו גדולי הפוסקים כשיטת רש"י והמג"א והט"ו והפמ"ג וש"ע הרב, דמעיקר הדין נקטינן להקל, מ"מ כיוס הזה שנמנאים בירושלים ס' רבוא, א"כ נריך להחמיר דלא יהי לזה"פ, רק דלמחמת הראיות להנעל.

הנבי להשיבו, הנה המשכנות יעקב והבית אפרים, הוכיחו מגמרא שבת דף טו: דאמרו שם הוצאה גופא היבא כמיצה, אמר ר' יוחנן דאמר קרא ויזו משה ויעצרו קול צמחנה, משה היכן הוה יציב צמחנה ליה, ומחנה ליה רה"ר הוה, וקאמר להו לישראל לא תפיקו ע"כ, ופרש"י מחנה ליה רה"ר הוה, שהיו הכל מנזין אלל משה רבינו עכ"ל, ומבואר דרק צמחנה ליה היה רשה"ר, דשם היו מנזין כל ישראל אלל משה רבינו, אלל צמחנה ישראל אף שהיו שם ששים רבוא, מכיון שלא היו במקום אחד, לא הוה רשה"ר.

וכן מבואר בלשון השו"ע או"ח סי' שמה"ה סעיף ו', איזהו רשה"ר, רחובות ושווקים הרחבים ע"ז אמה, ואינם מקורין ואין להם חומה וכו', וי"א שכל שאין ששים רבוא עוזרים בו בכל יום, אינו רשה"ר עיי"ש, ומבואר דבעינן עוזרים בו, וכן לשון המאירי בריש עירובין, שיהא דרך לס' רבוא ורגילים לעבור שם עיי"ש, והנה אף שדחו ההוכחה מגמרא שבת הנו', אלל זהו דוחק, ופשטות הדברים הוא דמחנה ישראל לא היה רשה"ר.

אולם נרשב"ס ונמו"י בבי"ב דף ס', כתבו דמחנה ישראל לא היה רשה"ר, וכחצ הנמו"י משום שלא היה הפולג, עיי"ש, וא"כ לפי"ז כבר אין להוכיח משם, עכ"פ נראה דפליגי בהא מילתא, אי בעינן שיהיו הולכים בדרך זה ס' רבוא, או כגי לן דבעיר יש ס' רבוא, וכן מוכח לשון רש"י בעירובין דף ו' שכתב ו"ל, ועיר שמנזין בה ס' רבוא, וא"כ עדיין יש ספק בדבר.

118 סימן קסב [דברים שבני מבוי כופין זא"ו וכו' י"א סעיפים] : השלח

א בני מבוי כופין זא"ו ואפילו המיעוט כופין את הטרובין [נ"ל] לעשות לחי או קורה להתיר למלטל בשבת כמ"ש בא"ח סי' שס"ב ובמבוי מפולש כופין על עשיית צורת הפתח כמ"ש שם בסי' שס"ג ויש להסתפק בומה"ז שמערבין הערים בצורת הפתח אף שהם רחבים ט"ז אמה ואין בה ששים רבוא ע"פ הכרעה רבינו הרמ"א שם והרבה פוסקים חולקים על זה אם יכול אחד לומר לא אתן חלק בזה כי אני חושש להפוסקים האוסרים ויראה לי דמ"מ צריך ליתן חלקו כמ"ש בסי' קס"ג לעניין מקוה דצריך ליתן אף זה שא"צ לה כמו כן בזה יכולים לומר לו אף שאתה מחמיר על עצמך מ"מ לתקנת העיר אתה מוכרח ליתן ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים האוסרין כיון שכבר נתפשט ההיתר ע"פ הכרעה רבינו הרמ"א אין שום אדם יכול לומר קים לי ועשיית עירוב הוא מצוה כדמוכח בש"ס [עירובין ס"ה] :